

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

24. listopadu 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Rovné zacházení v zaměstnání a povolání — Směrnice 2000/78/ES — Článek 2 — Zákaz diskriminace na základě sexuální orientace a věku — Vnitrostátní důchodový systém — Vyplácení pozůstalostní dávky registrovanému partnerovi — Podmínka — Uzavření partnerství před dosažením šedesáti let věku účastníka uvedeného systému — Registrované partnerství — Nemožnost uzavření v dotyčném členském státě před rokem 2010 — Prokázaný trvalý vztah — Článek 6 odst. 2 — Odůvodnění nerovného zacházení na základě věku“

Ve věci C-443/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Labour Court (pracovní soud, Irsko) ze dne 11. srpna 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 13. srpna 2015, v řízení

David L. Parris

proti

Trinity College Dublin,

Higher Education Authority,

Department of Public Expenditure and Reform,

Department of Education and Skills,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta (zpravodajka), předsedkyně senátu, E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadžev a S. Rodin, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 28. dubna 2016,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za D. Parrise M. Bolger, SC, E. Barrym, BL, jakož i J. Tomkinem, solicitor,

— za Trinity College Dublin T. Mallonem, barrister, zmocněným K. Langfordem, solicitor,

* Jednací jazyk: angličtina.

- za Higher Education Authority, Department of Public Expenditure and Reform a Department of Education and Skills, G. Hodge a E. Creedon, jakož i A. Joycem, jako zmocněnci, ve spolupráci s A. Kerrem, barrister,
 - za vládu Spojeného království S. Simmons, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s J. Coppellem, QC
 - za Evropskou komisi A. Lewisem a D. Martinem, jako zmocněnci,
- po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 30. června 2016,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Davidem L. Parrisem na jedné straně a Trinity College Dublin, Higher Education Authority (úřad pro vysokoškolské vzdělávání, Irsko), Department of Public Expenditure and Reform (ministerstvo pro veřejné výdaje a reformy, Irsko) a Department of Education and Skills (ministerstvo školství a kvalifikací, Irsko) ve věci rozhodnutí, jímž Trinity College Dublin zamítla přiznat partnerovi D. Parrise v případě úmrtí posledně jmenovaného důchod upravený systémem oborového zaopatření, jehož byl D. Parris účastníkem.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Bod 22 odůvodnění směrnice 2000/78 uvádí:

„Tato směrnice se nedotýká vnitrostátních právních předpisů o rodinném stavu a na něm závislých dávek.“

- 4 Článek 1 této směrnice stanoví:

„Účelem této směrnice je stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení.“

- 5 Článek 2 uvedené směrnice zní:

„1. Pro účely této směrnice se „zásadou rovného zacházení“ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se:

- a) přímou diskriminací rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1;

- b) nepřímou diskriminací rozumí, pokud by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byla osoba určitého náboženského vyznání nebo víry, určitého zdravotního postižení, určitého věku nebo určité sexuální orientace v porovnání s jinými osobami znevýhodněna, ledaže
- i) takové ustanovení, kritérium nebo praxe [zvyklost] jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné, [...]

[...]“

6 Článek 3 téže směrnice zní následovně:

„1. V rámci pravomocí svěřených Společenství se tato směrnice vztahuje na všechny osoby ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejných subjektů, pokud jde o:

[...]

- c) podmínky zaměstnání a pracovní podmínky včetně podmínek propouštění a odměňování;

[...]

3. Tato směrnice se nevztahuje na platby jakéhokoli druhu poskytované státními systémy nebo podobnými systémy, včetně systémů státního sociálního zabezpečení a sociální ochrany.

[...]“

7 Článek 6 odst. 2 směrnice 2000/78, nadepsaný „Opodstatněnost rozdílů v zacházení na základě věku“, stanoví:

„Bez ohledu na čl. 2 odst. 2 mohou členské státy stanovit, že v systémech sociálního zabezpečení v zaměstnání nepředstavuje stanovení věkových hranic pro přijetí nebo pro nárok na dávky v důchodu nebo invaliditě, včetně stanovení různých věkových hranic pro zaměstnance nebo skupiny či kategorie zaměstnanců v těchto systémech, a používání věkových kritérií při pojistně matematických výpočtech v souvislosti s těmito systémy diskriminaci na základě věku, pokud nepovede k diskriminaci na základě pohlaví.“

- 8 V souladu s čl. 18 prvním pododstavcem směrnice 2000/78 členské státy měly v zásadě přijmout právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 2. prosince 2003 nebo mohly prováděním této směrnice pověřit sociální partnery, pokud jde o ustanovení obsažená v kolektivních smlouvách, přičemž měly povinnost zajistit, aby tyto smlouvy byly k témuž datu provedeny.

Irské právo

- 9 Pensions Act 1990 (zákon o důchodech, dále jen „zákon z roku 1990“) byl pozměněn článkem 22 Social Welfare (Miscellaneous Provisions) Act 2004 (Number 9 of 2004) [zákon o sociálním zabezpečení (různá ustanovení) z roku 2004 (č. 9 z roku 2004)], jímž byla do zákona z roku 1990 doplněna nová hlava VII za účelem provedení ustanovení směrnice 2000/78 do vnitrostátního práva, pokud jde o zásadu rovného zacházení v oborových systémech zaopatření.
- 10 Článek 66 zákona z roku 1990 stanoví obecný zákaz jakéhokoli méně příznivého zacházení v rámci systémů oborového zaopatření zejména z důvodu věku a sexuální orientace. Na rozdíl od směrnice 2000/78 zakazuje tento zákon rovněž jakoukoli diskriminaci na základě rodinného stavu.

11 Článek 72 zákona z roku 1990, kterým byl proveden článek 6 směrnice 2000/78, stanoví následující odchylky a výjimky z obecného zákazu diskriminace v systémech oborového zaopatření:

„1) Porušením zásady rovného zacházení v oblasti důchodů na základě věku není, pokud systém

- a) stanoví věkovou hranici nebo dobu výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínku nebo kritérium pro účast v systému,
- b) stanoví různé věkové hranice nebo různé doby výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínky nebo kritéria pro účast zaměstnanců nebo skupin či kategorií zaměstnanců v systému,
- c) stanoví věkovou hranici nebo dobu výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínku nebo kritérium pro nárok na dávky upravené systémem,
- d) stanoví různé věkové hranice nebo různé doby výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínky nebo kritéria pro vznik nároku zaměstnanců nebo skupin či kategorií zaměstnanců na dávky upravené v tomto systému,
- e) i) stanoví věkovou hranici nebo dobu výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínku nebo kritérium vztahující se na nabývání nároků v systému se stanovenými dávkami nebo na výši příspěvků do systému stanovených příspěvků, anebo
ii) stanoví různé věkové hranice nebo doby výkonu práce zakládající nárok na důchod, nebo kombinaci obou, jako podmínky nebo kritéria vztahující se na nabývání nároků v systému se stanovenými dávkami nebo na výši příspěvků do systému se stanovenými příspěvky pro zaměstnance nebo skupiny či kategorie zaměstnanců,

pokud je to v kontextu dotčeného zaměstnání přiměřené a nezbytné z hlediska legitimního cíle zaměstnavatele, zejména politiky zaměstnanosti, pracovního trhu a odborného vzdělávání,

f) používá věková kritéria při pojistně matematických výpočtech,

za podmínky, že to nevede k porušení zásady rovného zacházení v oblasti důchodů na základě pohlaví.

2) Porušením zásady rovného zacházení v oblasti důchodů z důvodu týkajícího se manželské či rodinné situace není, pokud systém poskytuje příznivější zaměstnanecké zaopatřovací dávky, za předpokladu, že se tyto dávky vztahují na každou osobu, které se dávka podle pravidel systému vyplácí v případě úmrtí účastníka systému, za podmínky, že to nevede k porušení uvedené zásady na základě pohlaví.

3) Porušením zásady rovného zacházení v oblasti důchodů z důvodu týkajícího se manželské situace či z důvodu sexuální orientace není, pokud jsou přiznány příznivější zaměstnanecké zaopatřovací dávky vdovci či vdově po zemřelém účastníkovi systému, za podmínky, že to nevede k porušení uvedené zásady na základě pohlaví.

4) Jakýkoli odkaz na stanovení věku či věkových hranic zakládajících nárok na dávky v tomto článku znamená též odkaz na stanovení věku či věkové hranice odchodu do důchodu zakládající nárok na poskytování dávek.“

- 12 Dne 19. července 2010 byl přijat Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010 (zákon o registrovaném partnerství a některých právech a povinnostech společně žijících partnerů, 2010) (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2011 poté, co bylo přijato nezbytné ministerské rozhodnutí vyhláškou č. 648/2010. Tento zákon vylučoval jakékoli retroaktivní uznání registrovaných partnerství uzavřených v jiném státě.
- 13 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že podle článku 99 zákona o registrovaném partnerství „se dávky z důchodového systému stanovené pro manžele vztahují za stejných podmínek na registrovaného partnera účastníka systému“.
- 14 V době rozhodné z hlediska skutkového stavu této věci bylo manželství v Irsku upraveno pouze pro osoby různého pohlaví. Uznání sňatků osob stejného pohlaví vyžadovalo změnu ústavy na základě vnitrostátního referenda. Toto referendum se konalo dne 22. května 2015; v návaznosti na to byl schválen návrh na povolení sňatků dvou osob bez ohledu na pohlaví. K nabytí účinnosti pozměněného ustanovení ústavy bylo nicméně zapotřebí přijetí legislativních aktů. V tomto ohledu vyplývá z vyjádření předloženého Trinity College Dublin, že irské právo uznává sňatky osob stejného pohlaví od 16. listopadu 2015.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 David Parris, narozený dne 21. dubna 1946, má irskou a britskou státní příslušnost. Se svým partnerem stejného pohlaví žije přes 30 let v trvalém vztahu.
- 16 V roce 1972 byl D. Parris přijat do zaměstnání na Trinity College jako vysokoškolský učitel. Z titulu své pracovní smlouvy se také stal v říjnu 1972 nepřispívajícím členem systému oborového zaopatření spravovaného Trinity College Dublin. Tento systém byl pro nově příchozí uzavřen dne 31. ledna 2005.
- 17 Pravidlo č. 5 uvedeného důchodového systému stanoví vyplácení pozůstalostního důchodu manželovi, či od 1. ledna 2011 registrovanému partnerovi účastníka systému, pokud tento účastník zemře dříve než jeho manžel, či od uvedeného data registrovaný partner. Podle podmínek důchodového systému má účastník při odchodu do důchodu nárok na důchod ve výši dvou třetin svého posledního platu. Pokud účastník zemře po odchodu do důchodu, má pozůstalý manžel či nyní registrovaný partner nárok na doživotní důchod ve výši dvou třetin částky příslušející účastníkovi před jeho smrtí. Tento pozůstalostní důchod se však vyplácí pouze tehdy, pokud účastník uzavřel manželství nebo registrované partnerství před dovršením věku 60 let.
- 18 Ode dne 21. prosince 2005 bylo možné uzavřít registrované partnerství ve Spojeném království na základě Civil Partnership Act 2004 (zákon o registrovaném partnerství). David Parris uzavřel registrované partnerství v tomto členském státě dne 21. dubna 2009, tedy ve svých 63 letech. V této době neumožňovalo žádné ustanovení irského práva uznání registrovaného partnerství D. Parrise v Irsku.
- 19 Dne 3. prosince 2009 byl penzijní fond Trinity College Dublin převeden na National Treasury Management Agency (NTMA, Irsko). NTMA je státní agenturou pověřenou poskytováním služeb vládě spočívajících ve správě aktiv a pasiv. Od ledna 2010 jsou všechny dluhy dotčeného důchodového systému hrazeny ze státních prostředků.
- 20 Dne 25. ledna 2010 D. Parris zažádal o možnost odejít k 31. prosinci 2010 do předčasného důchodu bez dodatečných výdajů pro poskytovatele, což mu bylo umožněno, i když byl na základě smlouvy oprávněn zůstat v zaměstnání s nárokem na důchod až do 30. září 2013.
- 21 Dne 19. července 2010 byl v Irsku přijat zákon o registrovaném partnerství.

- 22 Dne 17. září 2010 podal D. Parris u Trinity College Dublin žádost, aby byl v případě jeho smrti přiznán jeho registrovanému partnerovi pozůstalostní důchod. Tato žádost byla zamítnuta rozhodnutím ze dne 15. listopadu 2010. Dne 20. prosince 2010 podal D. Parris proti tomuto rozhodnutí stížnost u vrchního úřadu pro vzdělávání.
- 23 Dne 31. prosince 2010 odešel D. Parris do důchodu.
- 24 Dne 1. ledna 2011 nabyl účinnosti zákon o registrovaném partnerství.
- 25 Dne 12. ledna 2011 bylo v návaznosti na přijetí ministerské rozhodnutí vyhláškou č. 649/2010 uznáno v irském právu britské registrované partnerství D. Parrise.
- 26 Rozhodnutím ze dne 17. května 2011 potvrdil vrchní úřad pro vzdělávání rozhodnutí Trinity College Dublin. Tento úřad především konstatoval, že D. Parris odešel do důchodu před uznáním svého registrovaného partnerství irským státem a i pravidla uplatňovaná Trinity College Dublin vylučují vyplácení pozůstalostního důchodu v případě, že účastník uzavřel manželství nebo registrované partnerství po dovršení věku 60 let.
- 27 David Parris proto podal proti Trinity College Dublin, úřad pro vysokoškolské vzdělávání, ministerstvu pro veřejné výdaje a reformy, jakož i ministerstvu školství a kvalifikací žalobu u Equality Tribunal (soud pro rovné zacházení, Irsko) a tvrdil, že byl žalovanými orgány ve věci v původním řízení v rozporu se zákonem z roku 1990 přímo či nepřímo diskriminován na základě svého věku a sexuální orientace. Equality Tribunal (soud pro rovné zacházení) tuto žalobu zamítl, načež D. Parris podal odvolání k Labour Court (pracovní soud, Irsko).
- 28 Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, zakládá vnitrostátní právní úprava, která stanoví věk, před jehož dosažením musí účastník systému oborového zaopatření uzavřít manželství či registrované partnerství, aby jeho manžel či partner měl nárok na pozůstalostní důchod, diskriminaci na základě věku nebo sexuální orientace, která je v rozporu se směrnicí 2000/78.
- 29 Za těchto podmínek se Labour Court (pracovní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je použití pravidla v rámci systému oborového zaopatření, které podmiňuje výplatu pozůstalostního důchodu pozůstalému registrovanému partnerovi osoby, která byla účastníkem takového systému, v případě úmrtí posledně jmenovaného tím, že účastník a jeho pozůstalý registrovaný partner museli uzavřít registrované partnerství před dovršením šedesáti let věku účastníka daného systému, v případě, kdy jim vnitrostátní právní předpisy umožnily uzavření takového partnerství až poté, co účastník dovršil šedesáti let věku, a kdy účastník a jeho registrovaný partner utvořili před uvedeným datem stabilní partnerství, diskriminací z důvodu sexuální orientace, která je v rozporu s článkem 2 směrnice 2000/78?
- 2) V případě záporné odpovědi na první otázku, je diskriminací na základě věku, která je v rozporu s článkem 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78, podmiňuje-li poskytovatel dávek v rámci systému oborového zaopatření nárok na pozůstalostní důchod pro pozůstalého registrovaného partnera osoby, která byla účastníkem daného systému, v případě úmrtí posledně jmenovaného tím, že účastník a jeho registrovaný partner uzavřeli registrované partnerství před dovršením šedesáti let věku účastníka, pokud:
- a) věková hranice, kdy účastník musí nejpozději uzavřít registrované partnerství, není kritériem v pojistně matematických výpočtech, a

- b) vnitrostátní právní předpisy neumožňovaly účastníkovi systému a jeho registrovanému partnerovi uzavřít registrované partnerství před dovršením věku šedesáti let daného účastníka, přičemž tento účastník a jeho registrovaný partner žili před tímto datem v trvalém vztahu?
- 3) V případě záporné odpovědi na druhou otázku, bylo by diskriminací, která je v rozporu s článkem 2 ve spojení s čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78, kdyby omezení nároků v rámci systému oborového zaopatření popsaná v první či druhé otázce vyplývala ze spojeného účinku věku a sexuální orientace účastníka systému?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 30 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda článek 2 směrnice 2000/78 musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než tento účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, představuje diskriminaci na základě sexuální orientace.
- 31 K odpovědi na tuto otázku je třeba zaprvé zkoumat, zda taková vnitrostátní právní úprava, jako je pravidlo č. 5 důchodového systému dotčeného ve věci v původním řízení, která má údajně diskriminační povahu, spadá do působnosti směrnice 2000/78.
- 32 V této souvislosti vyplývá z čl. 3 odst. 1 písm. c) směrnice 2000/78, že se v rámci pravomocí svěřených Unii tato směrnice vztahuje „na všechny osoby ve veřejném i soukromém sektoru, včetně veřejných subjektů“, pokud jde zejména o „podmínky zaměstnání a pracovní podmínky včetně podmínek propouštění a odměňování“ (rozsudek ze dne 26. září 2013, Dansk Jurist- og Økonomforbund, C-546/11, EU:C:2013:603, bod 24).
- 33 Soudní dvůr již uznal, že pozůstalostní důchod přiznávaný na základě oborového důchodového systému spadá do působnosti článku 157 SFEU. Dále v této věci uvedl, že okolnost, že uvedený důchod není z definice vyplácen pracovníkovi, ale pozůstalému, nemůže tento výklad zpochybnit, neboť taková dávka má původ v účasti manžela pozůstalého na systému, takže na ni pozůstalý získává nárok v rámci pracovního poměru mezi zaměstnavatelem a uvedeným manželem a je mu vyplácena z titulu manželova zaměstnání (viz rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, bod 45 a citovaná judikatura).
- 34 Kromě toho pro účely posouzení, zda starobní důchod, na jehož základě je případně vypočítána výše pozůstalostního důchodu, jako je tomu ve věci v původním řízení, spadá do působnosti článku 157 SFEU, Soudní dvůr upřesnil, že mezi kritérii, která uznal v jednotlivých případech, ve kterých rozhodoval o kvalifikaci důchodového systému, může být jediným rozhodným kritériem to, zda je starobní důchod pracovníkovi vyplácen z titulu pracovního poměru k jeho dřívějšímu zaměstnavateli, tj. kritérium zaměstnání vycházející z vlastního znění uvedeného článku (rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, bod 46 a citovaná judikatura).
- 35 V této souvislosti Soudní dvůr dodal, že toto kritérium sice nemůže být výlučné, neboť důchody vyplácené zákonnými systémy sociálního zabezpečení mohou zcela nebo zčásti zohlednit odměňování pracovní činnosti, avšak důvody sociální politiky, důvody organizace státu, etické důvody nebo i rozpočtové důvody, které hrály nebo mohly hrát roli při nastavení systému vnitrostátním zákonodárcem, nemohou převážit, je-li důchod přiznáván pouze určité kategorii pracovníků, odvíjí-li

se přímo od odpracované doby a je-li jeho výše počítána na základě poslední dosažené mzdy (viz rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, body 47 a 48, jakož i citovaná judikatura).

- 36 V případě oborového systému zaopatření dotčeného v původním řízení je nutné v první řadě poukázat na to, že se uvedený systém nevztahuje na kategorii pracovníků obecně, ale týká se, jak vyplývá z vysvětlení žalovaných ve věci v původním řízení podaných při jednání, pouze zaměstnanců Trinity College, nebo nanejvýš od roku 2005 zaměstnanců univerzit, takže účast v tomto stejném systému nutně vyplývá z pracovního poměru uzavřeného mezi takovými zaměstnanci a konkrétním zaměstnavatelem.
- 37 Zadruhé dotčný režim není upravený zákonem, ale vlastní právní úpravou.
- 38 Zatřetí se jeví, že nejméně do roku 2005 byl systém oborového zaopatření dotčený ve věci v původním řízení financovaný Trinity College, takže představoval součást výhod, které zaměstnavatel poskytoval zaměstnancům.
- 39 Konečně, výše pozůstalostního důchodu se vypočítává na základě starobního důchodu, jehož výše činí dvě třetiny posledního platu účastníka systému.
- 40 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že pozůstalostní důchod dotčený ve věci v původním řízení vychází z pracovního poměru uzavřeného mezi D. Parrisem a jeho zaměstnavatelem a musí být kvalifikován jako „odměna“ ve smyslu článku 157 SFEU.
- 41 Tento závěr není zpochybněn okolností, že penzijní fond Trinity College byl mezitím předán určitému státnímu úřadu a dávky jsou od té doby financovány irským státem, jelikož, jak uvedla generální advokátka v bodě 35 svého stanoviska, Soudní dvůr již několikrát uvedl, že pro určení, zda určitý důchodový systém spadá pod pojem „odměna“, nejsou rozhodné způsoby jeho financování a správy (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 28. září 1994, Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, bod 38; ze dne 29. listopadu 2001, Griesmar, C-366/99, EU:C:2001:648, bod 37; ze dne 12. září 2002, Niemi, C-351/00, EU:C:2002:480, bod 43, jakož i ze dne 26. března 2009, Komise v. Řecko, C-559/07, EU:C:2009:198, bod 46).
- 42 Vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení tedy spadá do působnosti směrnice 2000/78.
- 43 Zadruhé je třeba zkoumat, zda taková vnitrostátní právní úprava vede k diskriminaci na základě sexuální orientace, a je tedy uvedenou směrnicí zakázána.
- 44 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle článku 2 směrnice 2000/78 se „zásadou rovného zacházení“ rozumí neexistence jakékoli přímé či nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1 této směrnice, mezi nimiž se mimo jiné nachází sexuální orientace.
- 45 Pokud jde zaprvé o přímou diskriminaci, stanoví čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78, že touto diskriminací se rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 této směrnice.
- 46 Konkrétně pak ohledně nároku na pozůstalostní důchod z judikatury Soudního dvora vyplývá, že právní úprava členského státu, která nepřiznává pozůstalému partnerovi nárok na pozůstalostní důchod odpovídající pozůstalostnímu důchodu poskytovanému pozůstalému manželovi, ačkoli ve vnitrostátním právu registrované partnerství staví osoby téhož pohlaví, pokud jde o uvedený pozůstalostní důchod, do situace srovnatelné se situací manželů, musí být považována za právní

úpravu zakládající přímou diskriminaci na základě sexuální orientace ve smyslu článku 1 a čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, body 72 a 73).

- 47 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že dne 19. července 2010 byl v Irsku přijat zákon o registrovaném partnerství a od nabytí jeho účinnosti dne 1. ledna 2011 upravuje pravidlo č. 5 důchodového systému dotčeného ve věci v původním řízení nárok na pozůstalostní důchod jak ve prospěch pozůstalých manželů účastníků systému, tak i ve prospěch pozůstalých registrovaných partnerů těchto účastníků.
- 48 Z uvedeného rozhodnutí rovněž vyplývá, že nárok na tento důchod podléhá jak u pozůstalých manželů, tak pozůstalých registrovaných partnerů podmínce, aby manželství či registrované partnerství bylo uzavřeno před dosažením věku 60 let účastníka.
- 49 Jak totiž uvedla generální advokátka v bodě 50 svého stanoviska, taková podmínka účasti v systému, jako je podmínka dotčená ve věci v původním řízení, se nevztahuje přímo k sexuální orientaci zaměstnance. Naopak je formulována neutrálně a dotýká se stejně homosexuálních i heterosexuálních zaměstnanců a vylučuje jejich partnery bez rozdílu z nároku na pozůstalostní důchod, pokud nebylo manželství nebo registrované partnerství uzavřeno před dovršením šedesáti let věku zaměstnance.
- 50 Z toho vyplývá, že v případě pozůstalostního důchodu dotčeného ve věci v původním řízení není s pozůstalými registrovanými partnery zacházeno méně příznivě než s pozůstalými manželi, a že tedy vnitrostátní právní úprava stanovící tento důchod nezakládá přímou diskriminaci na základě sexuální orientace.
- 51 Pokud jde zadruhé o nepřímou diskriminaci, čl. 2 odst. 2 písm. b) bod i) směrnice 2000/78 stanoví, že nepřímou diskriminací se rozumí, pokud by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byla osoba určitého náboženského vyznání nebo víry, určitého zdravotního postižení, určitého věku nebo určité sexuální orientace v porovnání s jinými osobami znevýhodněna, ledaže takové ustanovení, kritérium nebo praxe jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné.
- 52 Vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení podmiňuje nárok na pozůstalostní důchod pozůstalým registrovaným partnerům a manželům účastníků systému oborového zaopatření dotčeného ve věci v původním řízení tím, aby registrované partnerství či manželství byly uzavřeny před dovršením šedesáti let věku účastníka.
- 53 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že D. Parrisovi bylo dne 1. ledna 2011, kdy nabyl účinnosti zákon o registrovaném partnerství, 64 let a v této době byl již v důchodu, takže nároky na důchod, které vznikly jemu samotnému, jakož i jeho případnému pozůstalému manželovi či partnerovi, se vztahují k době profesní činnosti, která byla zcela dovršena před nabytím účinnosti uvedeného zákona. Z uvedeného spisu rovněž vyplývá, že registrované partnerství, které D. Parris uzavřel ve Spojeném království dne 21. dubna 2009, kdy mu bylo 63 let, bylo v Irsku uznáno až s účinkem k 12. lednu 2011.
- 54 Není tedy pochyb, že k datu odchodu do důchodu, tedy dne 31. prosince 2010, nesplňoval D. Parris podmínky stanovené ve vnitrostátní právní úpravě pro vznik nároku na pozůstalostní důchod dotčený ve věci v původním řízení ve prospěch svého registrovaného partnera, jelikož registrované partnerství, které uzavřel ve Spojeném království, nebylo ještě v Irsku uznáno, a i kdyby bylo uznáno, nemohlo takové partnerství každopádně založit nárok na tento důchod, neboť bylo uzavřeno až po dovršení šedesáti let věku účastníka.

- 55 David Parris se však domnívá, že podmínka popsaná v bodě 52 tohoto rozsudku znevýhodňuje homosexuální zaměstnance, kteří již k datu nabytí účinnosti zákona o registrovaném partnerství dosáhli věku 60 let, tedy takové homosexuální zaměstnance narozené před rokem 1951, jako je sám žalobce v původním řízení, a že tedy tato podmínka zakládá nepřímou diskriminaci homosexuálů, kteří se nacházejí v této situaci z důvodu nemožnosti uvedenou podmínku splnit.
- 56 V této souvislosti je nutné uvést, že nemožnost pro D. Parrise takovou podmínku splnit je důsledkem právního stavu v Irsku k datu jeho šedesátých narozenin a zejména skutečnosti, že v této době nebyl přijat zákon uznávající jakoukoli formu registrovaného partnerství osob stejného pohlaví, jakož i skutečnosti, že v rámci právní úpravy stanovící pozůstalostní důchod dotčený ve věci v původním řízení neexistovala pro homosexuální účastníky systému narozené před rokem 1951 přechodná ustanovení.
- 57 V této souvislosti je třeba připomenout, že 22. bod odůvodnění směrnice 2000/78 výslovně uvádí, že se tato směrnice nedotýká vnitrostátních právních předpisů o rodinném stavu a na něm závislých dávek.
- 58 V této souvislosti Soudní dvůr konstatoval, že rodinný stav a dávky, které z něj vyplývají, jsou v pravomoci členských států, do které unijní právo nezasahuje. Členské státy však musí při uplatňování uvedené pravomoci dodržovat unijní právo, zejména pak ustanovení o zásadě nediskriminace (viz rozsudek ze dne 1. dubna 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, bod 59).
- 59 Členské státy se proto mohou podle svého uvážení rozhodnout, zda pro osoby stejného pohlaví upraví či nikoli manželství nebo nějakou alternativní formu právního uznání jejich vztahu, jakož i případně určit datum, od kterého takové manželství či taková alternativní forma budou vyvolávat účinky.
- 60 Unijní právo a především směrnice 2000/78 tedy neukládaly Irsku povinnost, aby před 1. lednem 2011 upravilo manželství či nějakou formu registrovaného partnerství pro osoby stejného pohlaví, ani aby stanovilo, že zákon o registrovaném partnerství, jakož i ustanovení přijatá k provedení tohoto zákona působí zpětně, ani to, aby pro pozůstalostní důchod dotčený ve věci v původním řízení upravilo přechodná opatření pro páry stejného pohlaví, u nichž účastník systému již dosáhl k datu nabytí účinnosti uvedeného zákona věku 60 let.
- 61 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení nezakládá nepřímou diskriminaci na základě sexuální orientace ve smyslu popsaném v bodě 55 tohoto rozsudku.
- 62 S ohledem na výše uvedené je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 2 směrnice 2000/78 musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, nepředstavuje diskriminaci na základě sexuální orientace.

Ke druhé otázce

- 63 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, představuje diskriminaci na základě věku.

- 64 K odpovědi na tuto otázku je třeba zaprvé ověřit, zda sporná vnitrostátní právní úprava zakládá nerovné zacházení na základě věku.
- 65 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle čl. 2 odst. 1 směrnice 2000/78 se „zásadou rovného zacházení“ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1 této směrnice, mezi kterými je uveden věk. Její čl. 2 odst. 2 písm. a) upřesňuje, že pro účely odstavce 1 tohoto článku se přímou diskriminací rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě některého z důvodů uvedených v článku 1 uvedené směrnice.
- 66 V projednávaném případě přiznává pravidlo č. 5 důchodového systému dotčeného ve věci v původním řízení pozůstalostní důchod pouze pozůstalým manželům a registrovaným partnerům účastníků systému, kteří uzavřeli manželství nebo registrované partnerství před dosažením šedesátého roku věku.
- 67 Taková právní úprava tedy zachází s účastníky, kteří uzavřeli manželství nebo registrované partnerství po dosažení šedesáti let věku, méně příznivě než s těmi, kteří uzavřeli manželství či takové partnerství před dosažením věku 60 let.
- 68 Z toho vyplývá, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení zavádí rozdílné zacházení na základě věku.
- 69 Zadruhé je třeba zkoumat, zda takové nerovné zacházení nemůže spadat do působnosti čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78.
- 70 Podle tohoto ustanovení mohou členské státy bez ohledu na čl. 2 odst. 2 uvedené směrnice stanovit, že „v systémech sociálního zabezpečení v zaměstnání nepředstavuje stanovení věkových hranic pro přijetí nebo pro nárok na dávky v důchodu nebo invaliditě, včetně stanovení různých věkových hranic pro zaměstnance nebo skupiny či kategorie zaměstnanců v těchto systémech, a používání věkových kritérií při pojistně matematických výpočtech v souvislosti s těmito systémy diskriminaci na základě věku, pokud nepovede k diskriminaci na základě pohlaví“.
- 71 Soudní dvůr v tomto smyslu upřesnil, že se čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 použije jen na systémy sociálního zabezpečení v zaměstnání, které kryjí rizika stáří a invalidity a že do působnosti tohoto ustanovení nemohou spadat všechny prvky, kterými se vyznačuje systém sociálního zabezpečení v zaměstnání kryjící takováto rizika, ale jen ty prvky, které jsou v něm výslovně uvedeny (viz rozsudek ze dne 16. června 2016, Lesar, C-159/15, EU:C:2016:451, bod 25 a citovaná judikatura).
- 72 V projednávaném případě představuje pozůstalostní důchod dotčený ve věci v původním řízení formu starobního důchodu.
- 73 Je proto třeba ověřit, zda vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení spadá pod případy stanovené v uvedeném ustanovení, tedy „stanovení [...] věkových hranic pro přijetí nebo pro nárok na dávky v důchodu“ ve smyslu čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78.
- 74 V tomto ohledu uvedené ustanovení váže nabytí nároku na pozůstalostní důchod na podmínku, aby účastník systému uzavřel manželství nebo registrované partnerství před dovršením věku 60 let, takže tím pouze upravuje věkovou hranici pro vznik nároku na tento důchod. Jinými slovy, vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení stanoví věk pro vznik nároku na pozůstalostní důchod plynoucí z daného důchodového systému.
- 75 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že pravidlo č. 5 tohoto důchodového systému stanoví věkovou hranici pro nárok na důchod, a takové ustanovení tedy spadá pod čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78.

- 76 Z toho vyplývá, že rozdílné zacházení na základě věku založené takovou vnitrostátní právní úpravou, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, nepředstavuje diskriminaci na základě věku.
- 77 Okolnost, podle níž bylo pro účastníka systému dotčeného ve věci v původním řízení právně nemožné uzavřít registrované partnerství před dosažením věku 60 let, nemá žádný dopad na předchozí závěr, jelikož, jak bylo uvedeno v bodě 56 tohoto rozsudku, tato nemožnost vyplývá ze skutečnosti, že k datu jeho šedesátých narozenin vnitrostátní právo neupravovalo žádnou formu registrovaného partnerství pro páry stejného pohlaví. Jak přitom vyplývá z bodů 57 a 60 tohoto rozsudku, unijní právo tomuto stavu vnitrostátního práva nebrání.
- 78 S ohledem na výše uvedené je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, nepředstavuje diskriminaci na základě věku.

Ke třetí otázce

- 79 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, může založit diskriminaci na základě sexuální orientace ve spojení s věkem, když tato právní úprava nezakládá diskriminaci ani na základě sexuální orientace ani na základě věku, pokud jsou posuzovány samostatně.
- 80 V této souvislosti je nutné poznamenat, že diskriminace může být sice založena na více důvodech uvedených v článku 1 směrnice 2000/78, avšak neexistuje žádná nová kategorie diskriminace plynoucí z kombinace více těchto důvodů, jako je sexuální orientace a věk, kterou by bylo možné konstatovat, pokud by nebyla zjištěna diskriminace na základě uvedených důvodů posuzovaných samostatně.
- 81 Vnitrostátní ustanovení, které nezakládá diskriminaci na základě sexuální orientace ani na základě věku nemůže tedy zakládat diskriminaci založenou na kombinaci obou těchto hledisek.
- 82 S ohledem na výše uvedené je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, nemůže založit diskriminaci na základě sexuální orientace ve spojení s věkem, když tato právní úprava nezakládá diskriminaci ani na základě sexuální orientace, ani na základě věku, pokud jsou posuzovány samostatně.

K nákladům řízení

- 83 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

- 1) **Článek 2 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok**

pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, nepředstavuje diskriminaci na základě sexuální orientace.

- 2) Článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která v rámci systému oborového zaopatření podmiňuje nárok pozůstalých registrovaných partnerů účastníků systému na pozůstalostní důchod uzavřením registrovaného partnerství před tím, než účastník dosáhne věku 60 let, když vnitrostátní právo neumožňovalo dotyčnému účastníkovi uzavřít registrované partnerství před dosažením této věkové hranice, nepředstavuje diskriminaci na základě věku.
- 3) Článek 2 a čl. 6 odst. 2 směrnice 2000/78 musejí být vykládány v tom smyslu, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, nemůže založit diskriminaci na základě sexuální orientace ve spojení s věkem, když uvedená právní úprava nezakládá diskriminaci ani na základě sexuální orientace, ani na základě věku, pokud jsou posuzovány samostatně.

Podpisy